

Jakub KOHOUT, *Vybrané řemeslné živnosti a domácí výroba v někdejším soudním okrese Žďár na Moravě v první polovině 20. století*, diplomová práce HÚ FF JU, České Budějovice 2008, 146 s. (včetně 14 stran barevných a černobílých příloh, fotografií a grafů).

POSUDEK VEDOUCÍHO DIPLOMOVÉ PRÁCE

Předložená diplomová práce Jakuba Kohouta s názvem *Vybrané řemeslné živnosti a domácí výroba v někdejším soudním okrese Žďár na Moravě v první polovině 20. století* má 146 stran, z toho 119 stran psaného textu a obsáhlé přílohy, které tvoří 14 stran barevných a černobílých příloh v podobě obrazového a kartografického materiálu (2 mapy, 16 fotografií a tabulky a grafu vývoje počtu obyvatelstva ve zkoumaném regionu v období let 1890-1950), které přehledným způsobem ilustrují vlastní text celé diplomové práce.

V části *Úvod* (s. 8-12) nás autor seznamuje s problematikou vzniku své práce. Na s. 8 uvádí: „*Jak již samotný název práce napovídá, zabývá se tato práce řemeslnými živnostmi a podomáckou výrobou. Ty se staly jedněmi ze skromných způsobů obživy a přilepšování obyvatelstva v těžko přístupné části Českomoravské vrchoviny, kde v období první poloviny dvacátého století stále ještě převládal zemědělský charakter obživy nad řemeslným či obchodnickým.*“ (s. 8). Současně se zde dozvídáme, proč je v předložené práci použita metoda kvantitativní, komparativní, syntetická a historicko-geografická (geohistorická). Poměrně početně zastoupený archivní materiál fondů živnostenských společenstev pochází ze Státního okresního archivu (SOkA) Žďár nad Sázavou, případně z Moravského zemského archivu v Brně (MZA) a jeho pobočky v Kunštátu. Práce je ohraničena léty 1890-1950 a je vysvětleno, proč byl jako dolní mezník vybrán rok 1890 a jako horní mezník rok 1950. Autor se zabývá dobou spojenou s rozpadem habsburské monarchie a se vznikem samostatných nástupnických států. Jedním z nich byla i ČSR, někdy též označovaná jako RČS.

Jakub Kohout proto celou dipomovou práci rozčlenil, včetně částí *Úvod* a *Závěr*, do IV. nestejně rozsáhlých kapitol. Cílem diplomové práce bylo zjistit, na základě dochovaných archivních materiálů, nakolik se dnes běžně uváděné informace shodují s tehdejší situací. Pro obrazové přílohy autor využil zejména zajímavých fondů Regionálního muzea ve Žďáře nad Sázavou a Horáckého muzea v Novém Městě na Moravě. Potěšitelné je, že tuto velice zajímavou, leč poměrně úzce specifickou problematiku, zařadil do potřebného širšího dobového kontextu hospodářských a sociálních dějin první poloviny 20. století.

V kapitole (s. 13-26) nazvané *Fyzicko-geografické charakteristiky regionu – vliv prostoru*, kterou dále rozčlenil na podkapitoly, dále ještě precízně rozdělené: 2.1. *Region a regionalizace, vymezení a geografická podoba regionu – 2.1.1. Region a regionalizace; 2.1.2. Region soudního opkresu Žďár na Moravě, vymezení a poloha; 2.2. Geologické a geomorfologické charakteristiky regionu – 2.2.1. Geologie a nerostné suroviny; 2.2.2. Geomorfologi; 2.3. Hydrologické charakteristiky regionu; 2.4. Klimatologické charakteristiky regionu – 2.4.1. Povětrnostní podmínky; 2.4.2. Srážky; 2.4.3. Teplota; 2.5. Fytoplogické a zoologické charakteristiky regionu* - stručně, leč přehledně prokázal patřičnou znalost a orientaci v odborné literatuře, která se zabývá tímto regionem a také náležitě využil všech svých znalostí a dovedností z druhého oboru své aprobace, z geografie.

V kapitole (s. 27-33) *Sociálně-geografické charakteristiky regionu – Člověk v prostoru* – si v podkapitolách všímá zdejšího obyvatelstva a jeho osídlení: 3.1. *Obyvatelstvo – 3.1.1. Národnost; 3.1.2. Jazyk; 3.1.3. Náboženství; 3.2. Osídlení* – vše zařazeno do

potřebného demografického kontextu a struktur této části moravského Horácka, kde německé obyvatelstvo tvořilo jen velice malý díl veškerého obyvatelstva zdejšího soudního okresu.

V kapitole (s. 34-41) *Živnostenský řád a vliv státního hospodářství* je v podkapitolách: 4.1. *Živnostenský řád*; 4.2. *Vliv státního hospodářství* – je řešena otázka živnostenského řádu, který rušil cechovní zřízení a řád a ustanovoval nový systém živnostenských společenstev, vše na základě císařského patentu č. 227/1859 Z. ř., ze dne 20. září 1859, který vstoupil v platnost 1. května 1860 (s několika novelami zůstal v platnosti až do roku 1965, kdy byl konečně nahrazen novým zákoníkem práce). V této krátké kapitole autor chtěl popsat širší vazby a vliv státního hospodářství na celý zdejší region, což se mu stručně podařilo.

V kapitole (s. 42-116) *Řemeslné živnosti*, která je ještě dále rozčleněna do čtyř podkapitol: 5.1. *Živnostenská společenstva – dále ještě podrobně členěná: 5.1.1. Společenstvo smíšených živností; 5.1.2 Společenstvo řezníků a uzenářů; 5.1.3. Společenstvo mlynářů; 5.1.4. Společenstvo kovářů a podkovářů; 5.1.5. Společenstvo kolářů a karosářů; 5.1.6. Společenstvo obuvníků; 5.1.7. Společenstvo oděvníků; 5.1.8. Společenstvo holičů, kadeřníků a vlásenkářů; 5.1.9. Společenstvo cukrářů a perníkářů; 5.1.10. Společenstvo pekařů; 5.1.11. Společenstvo stolařů a příbuzných živností; 5.1.12. Společenstvo zámečníků a příbuzných živností; 5.2. Přehled řemeslných živností a podomácké výroby v konkrétních sídlech; 5.3. Nástin zapojení žen do řemeslných a podomácké výroby v soudním okresu Žďár na Moravě; 5.4. Pracovní mobilita obyvatelstva – je stěžejní a nejvíce přínosnou částí celé diplomové práce. Jsou zde opravdu pečlivě uvedena jednotlivá živnostenská společenstva v politickém, respektive soudním okrese v dané době. K tomu jsou připojeny přehledy jednotlivých řemesel v každé obci s patřičným popisem, to vše dáno do potřebných a přehledných tabulek. Současně zde je analýza otázek spojených s mobilitou pracovní síly u tamního obyvatelstva propojení s migrací za prací. Důležité je, že nechybí ani nástin a analýza ve zkoumaném období let 1890-1950 pro soudní okres Žďár na Moravě z pohledu gender problematiky. Zkoumá tak důležitá hospodářská období ve vývoji regionu z konce habsburské monarchie, první světové války, prvorepublikového Československa, tzv. Protektorátu i vývoje ČSR po roce 1945, což plně dokazují citace a odkazy na patřičnou literaturu, archivní prameny a internet v náležitě provedených poznámkách pod čarou v celkovém počtu 349. Při komparaci nebyl vynechán ani dobový tisk, představovaný Horáckými listy, Úředním věstníkem c. k. okresního hejtmánství v Novém Městě a Žďárským obzorem.*

V části *Závěr* (s. 117-119) provedl stručnou rekapitulaci dosažených výsledků svého náročného bádání. Autor zde správně uvádí: „*Nevhodné podmínky pro rozvoj průmyslu zapříčiněné nedostatkem surovin zdejší okres značně handicapovaly a ani půda pro zemědělskou výrobu nebyla vhodná. Obyvatelstvo chudého zemědělského regionu se však také snažilo obstarat si živobytí poctivou řemeslnou prací.*“ (s. 117). Svým způsobem tak velice mnohé konvenuje hospodářskému a sociálnímu vývoji jihočeského regionu pro obdobné časové období, který byl ne nadarmo zařazen po roce 1945 mezi Hospodářsky slabé kraje republiky (HSK). Diplomant nás tak provádí „*napříč přepestrým spektrem státních zřízení, které se ve studovaném období vystřídaly*“. Důležité je bezesporu také to, že toto důležité téma z hospodářských a sociálních dějin nebylo dosud pro zkoumané období let 1890-1950 nikým zpracováno. Také *Seznam zkratk* (s. 120), *Seznam pramenů a literatury* (s. 121-132) a *Seznam příloh* (s. 133-146) je řádně sestavený.

Diplomant Jakub Kohout ukázal, že celá jeho diplomová práce je proto přínosem zejména pro oblast hospodářských a sociálních dějin, ale i pro historickou geografii, z mého

pohledu vzato je pěkně čtivá, je stručná, leč přehledná a zcela srozumitelná bez věcných či pravopisných chyb. Oceňuji i jeho u mne konané pravidelné a přesně dodržované konzultace.

Předložená diplomová práce splňuje a vyhovuje všem požadavkům na ni kladeným a proto ji s radostí a potěšením doporučuji k obhajobě a hodnotím ji známkou **v ý b o r n ě**.

PhDr. et PaedDr. Jiří Dvořák, Ph.D.

V Českých Budějovicích dne 30. 4. 2008